УДК 94 (477.8)

Олена ГАЙДУКЕВИЧ
Івано-Франківський національний медичний університет

ПРИРОДООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ УГКЦ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ГАЛИЧАН

У статті показано, як у складних суспільно-політичних умовах 20–30-х рр. XX ст. УГКЦ була впливовою консолідуючою українською організацією, виразником національного духу в Галичині. Як суто українська організація, Церква інтенсивно підтримувала національні прагнення свого народу. У цей складний для українців час вона розгорнула активну природоохоронну діяльність, завданням якої було зберегти природу краю й міцно утвердити серед українського народу національну ідею та ідею любові до рідної землі.

Ключові слова: *Українська Греко-Католицька Церква (УГКЦ), охорона природи, національне відродження галичан, заповідники, природні ресурси.*

Впродовж віків Українська Греко-Католицька Церква (УГКЦ), як народна, національна церква, була провідником духовних, моральних, наукових, культурних і освітніх цінностей світогляду українського народу, виразником його потреб і надій. Як система цінностей любові до Бога та ближнього свого, УГКЦ своєю діяльністю несла в народні маси національну ідею, ідею любові до рідного краю та рідної землі [1].

20–30-ті роки XX століття – це складний міжвоєнний період в історії Галичини, час утвердження польської державності та гострої міжнаціональної конфронтації між двома етносами – поляками та українцями. Після офіційного визнання міжнародним співтовариством анексії Польщею Східної Галичини польський уряд відкрито розгорнув тотальну боротьбу з українським національним рухом у краї. Українці змушені були боротися за свої національні права в усіх аспектах суспільного життя. У таких умовах УГКЦ виступила як впливова національна організація, яка підтримувала визвольні прагнення свого народу. Вона розгорнула активну душпастирську, наукову, культурно-освітню, меценатську діяльність, завданням якої було виховання українського населення в релігійному та національному дусі [2]. Важливе місце серед загальнолюдських проблем Церква відводила також вирішенню екологічних питань: охороні природного середовища, збереженню цінних природних об'єктів, чистоти довкілля тощо [3].

Метою даної роботи було дослідити охорону природи, довкілля, природних ресурсів, раціональне їх використання як важливий аспект діяльності Церкви, спрямований на посилення процесів національного відродження в Галичині у складних суспільно-політичних умовах 20–30-х рр. XX ст.

Значне місце у справі охорони природи в першій половині минулого століття займало заповідання цінних природних об'єктів – цілих лісових

масивів та окремих вікових дерев. Не стояли осторонь цих процесів і українські науковці-природознавці, з подачі яких УГКЦ на своїх землях у 20–30-х роках організувала ряд заповідників, першим з яких був кедровий заповідник біля с. Осмолода в Горганах.

Митрополит дав дозвіл на створення в Горганах кедрового заповідника, про що Центральна Адміністрація Столових Дібр у Львові офіційно повідомила Воєводський уряд у Станіславі: «...Маємо честь повідомити, що його Ексцеленція Високопреосвященний Отець Митрополит Андрей граф Шептицький, йдучи назустріч проханням широких кругів любителів природи, дав Свою згоду на утворення в маєтності «Перегінсько» кедринового заповідника...» [4, арк. 115]. З 1933 р. в урочищі починаються підготовчі роботи: проводяться дослідження лісових масивів, окреслюється цінний деревостан кедра, уточнюються його границі, проводяться окремі охоронні заходи на місцевості, облаштовується під'їзна дорога, готуються дороговкази, таблиці тощо. Для надання насадженню кедра наукової характеристики запрошено львівських спеціалістів – лісових інженерів Андрія П'ясецького та Всеволода Левицького [4, арк. 154,156]. В неділю, 12 серпня 1934 р., у верхів'ях Горган, біля с. Осмолода, відбулося урочисте відкриття кедрового заповідника, на якому були присутні митрополит Андрей Шептицький, науковці, численні гості.

Створенням у серпні 1934 р. першого українського кедрового заповідника було започатковано виділення цілої серії цінних природних об'єктів, які згодом було об'єднано в перший Український національний парк природи. 20-22 квітня 1935 р. у Львові відбувся V з'їзд українських природників і лікарів НТШ, який склав глибоку подяку митрополитові Андрею «...за здвигнення підвалин наукової праці для українських лікарів і природників» [4, арк. 141]. Зі свого боку, митрополит проголосив грамоту від 15 квітня 1935 р. про науковий супровід НТШ над кедровим заповідником в Горганах: «..щоби дати основи до будущого Українського Національного Парку в Карпатах – Науковому Товариству ім. Т. Шевченка у Львові як найвищій науковій установі нашої землі передаємо отсим кедриновий заповідник на верху «Яйце» під наукову опіку...» [4, арк. 141]. З'їзд виробив подальшу стратегію природоохоронної справи в краї і схвалив ідею розширення кедрового заповідника та створення на його основі національного парку природи, «...якого здвигнення вважає з'їзд постулатом чести і престижу нації та необхідним верстатом праці для української науки» [4, арк. 121].

Природоохоронна діяльність Церкви зводилась також до найтіснішої співпраці з широкими науковими колами та різноманітними громадськими об'єднаннями Галичини, і особливо з НТШ. Митрополит Андрей Шептицький, як людина глибокої мудрості і високої культури, у своїй багатогранній діяльності приділяв значну увагу охороні природи рідного краю, сприяв впровадженню в життя різного роду екологічних проектів. Як почесний член НТШ, Митрополит постійно цікавився справами наукового товариства і повсякчасно сприяв їх практичному втіленню, а також дбав про організацію наукової природоохоронної роботи на теренах Галичини та підготовку молодих спеціалістів-природоохоронців.

УГКЦ активно підтримувала НТШ і в напрямі пропаганди екологічних ідей в край. Всі проекти, що так чи інакше стосувалися охорони природи Галичини, одержували розуміння і схвалення Церкви, зокрема як-от «...піддати науковим дослідам заповідники і видати монографію про заповідники Перегінської Пущі.., створити науково-навчальний фільм про природу Горган, видати сільськогосподарську енциклопедію, організувати музей природи, створити наукову бібліотеку у Підлютім…» і т.д. [4].

18 серпня 1936 р. на нараді у селищі Підлюте, що біля Осмолоди, інженер-лісівник Столових Дібр маєтності УГКЦ «Перегінське» Микола Саєвич запропонував зняти науково-навчальний фільм про лісові фітоценози Горган [4, арк. 57]. Центральна Адміністрація Столових дібр УГКЦ у Львові схвально поставилася до такої ідеї і дала доручення в лісову управу Перегінська підібрати в лісах Осмолоди цікаві природні об'єкти для зйомок документального навчального фільму. Невдовзі такі природні об'єкти горганських лісів було підібрано: «...1 господ. округ – зняти сосну ендемічну, розгалужену кріслату сосну, скалу Сокіл в кількох місцях, великих розмірів ялиці, долину Скрипчине; 2 господ. округ – зняти ставок в Лужках, ставок Нивка, остатки з давнього ставу «Став», остатки з водоспаду «Гуки», карлові смереки; 3 господ. округ – зняти ялицевий заповідник, праліс на Овулі, жерело на Довгій Поляні; зняти олені чи теж серни як рівно ж медведя і прочі звірята...» [4, арк. 7]. 25 травня 1938 р. своїм листом у Перегінськ Центральна Адміністрація зобов'язує лісову управу провести «...реалізацію плянованого фільму на території і в ревірах дібр...» та, зацікавивши «Просвіту» і «Рідну школу» ідеєю створення фільму про життя лісу у верхів'ях Горган, скласти «...з «Рідною школою» у Львові договір про демонстрацію фільму в мережі шкіл по призначенню краєвою шкільною владою його мистецько-навчальної вартости, як виховного чинника...» [4, арк. 1]. На жаль, надалі, при дослідженні архівних матеріалів, нами не виявлено слідів проведення зйомок такого фільму. Очевидно, відомі об'єктивні історичні події 1938–1939 рр. перешкодили цьому.

Ще одним важливим екологічним проектом для галичан було видання «Сільськогосподарської енциклопедії». 20 червня 1937 р. Український Видавничий Інститут у Львові звернувся до Митрополита Андрея Шептицького з пропозицією щодо участі УГКЦ у виданні «Сільськогосподарської Енциклопедії» [4, арк. 66-68]. Відповідь Митрополита не забарилася, і вже 19 липня 1937 р. до видавництва Інституту надійшов лист-відповідь, в якому було підтверджено готовність Церкви співпрацювати у справі видання Енциклопедії та подано статтю про маєтності УГКЦ, а також фотографії деяких ділянок кедрового заповідника «Яйце» [4, арк. 70, 81-84]. Друга стаття, підготовлена для Енциклопедії, стосувалася лісових заповідників Горган: наводився опис кедрового заповідника, а також інших (ялицевого, соснового, ільмово-яворового, трьох високогірних ставків, торфовища тощо) природних об'єктів, які були включені у 1936 р. в процесі лісовпорядкування до заповідного фонду природних об'єктів маєтності «Перегінсько» і незабаром мали стати першим Українським Парком Природи [4, арк. 96-109].

Судячи з проекту плану енциклопедії, це були лише перші статті Церкви, що мали загальний, оглядовий характер. У майбутньому планувалося підготувати ще кілька статей, які більш детально характеризували б господарювання в маєтках УГКЦ (садівництво, городництво, ведення лісового господарства, пасічництво, рибальство, мисливство й ін.) та висвітлювали б діяльність Церкви у справі охорони природи. Проте, на жаль, загальновідомі історичні події тих років перешкодили виданню Енциклопедії.

Наступний природоохоронний проект УГКЦ для галичан – це створення Музею Природи Горганської Верховини. У 1934 р. в лісовому урочищі Лютошари, що розміщене біля селища Осмолода в Горганах, завідувачем ІІІ господарського округу митрополичих Дібр, інженером-лісівником Миколою Саєвичем було обладнано будинок для Музею Природи Горганської верховини [5, арк. 67], який займав 4 кімнати. На 23 жовтня 1935 р., згідно з переліком музейних експонатів, складених інженером М. Саєвичем для Центральної Адміністрації Столових Дібр у Львові, музей мав 5 відділів: лісовий, ловецький (*тобто мисливський*), рибальський, бджільний, бібліотечний, в якому було представлено 767 різноманітних експонатів [5, арк. 44-67]. Найчисельнішим був відділ лісовий, який складався з підвідділів: «… А/ Геологія (палеонтологія, петрографія і загальна геологія); Б/ Ботаніка (високогірська рістня, дендрологія, гербарій); В/ Лісовирощення (управа ліса); Г/ Охорона ліса (ентомологія, ушкодження дерев, позісталості світової війни); Ґ/ Лісовлаштування і інженерія лісова; Д/ лісокористування. Відділ ловецький складався з двох підвідділів: А/ Мисливство і Б/ Зоологія лісова» [5, арк. 48].

Варто відмітити, що експонати збирали і приносили до музею всі, хто був небайдужий до природи рідної землі та карпатських лісів. У представленому М. Саєвичем «Викладі музейних збірок з Перегінських митрополичих столових дібр» є окремі графи – назва експоната, кількість, дата і місце знахідки та хто знайшов [5, арк. 44-67]. Так ось, серед добровільних поповнювачів фонду музею найчастіше знаходимо прізвище самого Миколи Саєвича, а також чи не всіх працівників Столових дібр маєтності Перегінсько від в.о. управителя Юліана Левицького, керуючих округами Володимира Кисілевського, Михайла Мартинця – до лісничих, інженерів, лісників, робочих, студентів-практикантів, таборових «братчиків», просто численних відпочиваючих у лісах Осмолоди. Це побережники Зенко Залуцький, Роман Залуцький, Петро Скрипник, лісничий Тарас Мірошниченко, туристи Айбін і Хамус, інженер Ліхтенштейн з тартака в Брошневі, побережник Ґрганчич, водій Стецько, студенти Палецький, Стрижак, Дідич, Котович і багато інших [5, арк. 44-67].

Серед експонатів музею були скаменілий ріг тура, скаменілі мушлі, роговик з негативами давніх рослин, різні пісковики, морена зі слідами льодовикового відступу, роговик з жилками кварцу, численні експонати різноманітних мохів, зрізи дерев кедра, сосни гірської (кособеревини), ялівця, вільхи зеленої (гірської вільхи), дуба, смереки, ялиці, сосни, модрини, бука, ільма, явора, сірої і чорної вільхи, берези, горобини,

пошкоджені лісовими шкідниками кора та пні дерев, прострілені кулями Першої світової війни уламки стовбурів, різноманітні мисливські трофеї, як-от роги оленячі, чучела звірів, спиртові препарати змії, саламандри, знаряддя мисливства, риболовлі та бджільництва, портрет українського вченого-пасічника, автора бджолиного вулика І. Прокоповича і т.д. Була тут і колекція рослин – експонатів місцевого лісового розсадника, в якому вирощували саджанці лісових порід, а також – гербарій, що включав 126 видів рослин місцевої карпатської флори, зібраний і оформлений студентами-практикантами під керівництвом М. Саєвича. Цікавим експонатом був зріз бука, на якому було вирізано напис січових стрільців з часів Першої Світової війни: «Христос Воскрес – 1915» і підписи. Про цікаві експонати згадує і колишній працівник цього музею, фотограф і охоронець Ярослав Коваль: «...поржавіла зброя, ... буковий ковбан дерева, якому колись вже було 250 років, та в діаметрі він не мав більше 10 сантиметрів...» [6].

В організованому природничому музеї був ще один відділ – бібліотечний. Тут було представлено 39 томів літератури і окремих документів, зокрема 17 томів енциклопедичного словника Брокгауза, 3 томи «Життя тварин» А. Брема, 4 томи «Гуцульщини» В. Шухевича, багато спеціальної літератури з лісівництва, ґрунтознавства, шкідників лісу, мисливства, рибальства тощо. Були тут і праці самого М. Саєвича: копія його докторської дисертації «Фітогеографічні студії лісів Чорногорки» (польською мовою), підручник «Мисливство» (українською мовою) та невелика (всього 11 сторінок) наукова стаття про охорону лісу від шкідників чеською мовою [5, арк. 65]. Крім того, в бібліотеці був архів, де зберігалися витяги з документів історії Столових дібр греко-католицької Митрополії, що були зібрані в 1934 р. і включали 37 копій окремих документів з фондів НТШ, капітули Святого Юра у Львові та монастиря отців Бернардинів [5, арк. 66].

На жаль, цікава і змістовна природнича наукова бібліотека з Музею Природи Горганської Верховини теж загублена. Зі слів старожила с. Осмолоди Михайла Мельника, батько якого, Леон Мельник, був у ті роки пасічником лісової пасіки в Осмолоді, десь в кінці літа 1939 р. в зв'язку з невизначеністю і тривожною політичною ситуацією інженер-лісівник М. Саєвич склав усю бібліотеку у замовлені раніше ящики і закопав на своєму подвір'ї біля житлового приміщення в Лютошарах. Добродій Михайло Мельник навіть вказує приблизно місце закопаної бібліотеки. Та, на жаль, сьогодні ні місцева, ні обласна влада, ні ДП «Осмолодське лісове господарство» не знаходять коштів для проведення необхідних розкопок.

За добросовісну і старанну роботу з організації природничого музею в Лютошарах інженерові Миколі Саєвичу було оголошено подяку Митрополита Андрея Шептицького, в якій йшлося: «...В зв'язку з предложеним Вами подрібним виказом музейних збірок м. Перегінсько висловлюю Вам признання за уміле і старанне упорядкування цих збірок і окрему подяку за жертвувані й придбані Вами збірки та книжки для музею... Хай Господь Бог благословить Вами почате добре діло...» [5, арк. 39]. Подяка була зачитана і вручена Миколі Саєвичу

18 грудня 1937 р. на виробничій нараді в Осмолоді. Тут же одночасно було винесено прохання до Центральної Адміністрації Церкви про матеріальну підтримку діяльності та розширення цього музею в майбутньому: «...Присутні звертаються рівнож з внеском про ведення музею на дальше – та поширювати праці в тім напрямі, як і перевести збірку якнайбільше цінних експонатів, що має своє висококультурне значіння. В зв'язку з тим проситься Ц. Адміністрацію о признання квоти 800 зл. і дещо матеріалу тертого – на консервацію експонатів і приміщення тихше» [5, арк. 68]. На жаль, надалі, в роки воєнного лихоліття, музей було розформовано, він втратив наукову цінність і з часом перестав існувати. Спочатку, як згадує Ярослав Коваль, залишки експонатів вивезли до Рожнятова, пізніше – до Станиславова [6], де їх ще сьогодні частково можна знайти у фондах обласного краєзнавчого музею.

Багато зусиль УГКЦ витрачала також на підтримку молодих українських фахівців-лісівників. Так, у фондах ЦДІА України у Львові існує окрема справа [7], де зберігаються матеріали щодо проходження в лісових угіддях Столових дібр маєтності Перегінсько в 1935–1939 рр. літньої практики студентами-лісівниками та надання роботи окремим українським лісовим інженерам. Адже з огляду на суспільно-політичні обставини тих років українські студенти, які навчалися на лісовому відділі Львівської політехніки, як і в інших вузах, не мали широких можливостей для проходження літньої навчально-виробничої практики і маєтності УГКЦ були чи не єдиним місцем у краї, де можна було це робити.

Зазначена архівна справа насичена заявами студентів, які просять про надання їм можливості проведення літньої практики в лісах церковної маєтності «Перегінсько». Так, студент Богдан Цибик «...просьбу свою мотивує тим, що находиться в часі вакацій в дуже тяжких матеріальних обставинах» [7, арк. 23], студент Мирослав Смиш – «...прохання своє мотивує тим, що мати підписаного є вдовою, яка дістає місячної пенсії 60 злотих, а має на своїм одержанню 4 дітей» [7, арк. 30], Михайло Дадишин, «...студент IV р. Львівської Політехніки лісового відділу... прохання своє мотивує: Практика така є корисна йому до диплому. Сам тепер знаходиться в тяжкім матеріальнім положенні (Батько ... безробітний і матеріально синові не може помогти... з тої то причини залягає з шкільною оплатою за IV рік. На практиці міг би заощадити трохи грошей і заплатити оплату...» [7, арк. 31], студент Теодор Ільницький «...Просьбу свою мотивує тим, що бажає поглибити знання в ділянці лісівництва, як рівно ж мусить предложити посвідку відбутої практики до диплому» [7, арк. 43] і т.д. Варто відмітити, що на таку літню лісову практику просилися не лише студенти, а часто за них просили окремі професори, як, наприклад, проф. Степан Іваницький [7, арк. 1], чи деякі інженери, як, наприклад, Роман Ольшович [7, арк. 1], чи Товариство Українських студентів Львівської політехніки «Основа» [7, арк. 38, 42].

На проходження літньої практики у ліси УГКЦ просилися студенти й інших вищих навчальних закладів, як, наприклад, студент Юрій Жук «...Нижче підписаний просить прийняти його на землемірну або мілераційну практику на час від 1 липня до 1 вересня 1935 р. Я студіюю на Рільничій Академії у Відні на технічному відділі і є тепер на 6 семестрі.

До мого фаху належить між іншими, крім землемірства і мілерації, також регуляція рік, будова доріг і каналізацій. Відень, 17 квітня 1935» [7, арк. 26].

Умови практики були прості: необхідно було представити відповідні документи вузу про необхідність проходження практики та виробити у Долинському старостві дозвіл на перебування у прикордонній зоні. Як повідомляв представник Управи Столових Дібр у Перегінську інженер В. Ковалевський студента Платона Яворацького, «...необхідно Вам перш за все встаратися негайно в Долинськім старостві дозволу для себе на відбуття признаної Вам практики в Перегінську... і представте староству посвідку від ректорату політехніки стверджуючу, що вакаційна лісова практика є Вам конечно потрібна для ... Ваших студій» [7, арк. 183].

Зазвичай термін практики становив 1 місяць, і лише в окремих випадках, коли необхідно було провести великий обсяг робіт, особливо, у високогір'ї, термін практики продовжувався згідно з виробничою необхідністю. Студентам на час практики безплатно виділяли житлове приміщення та надавали інші пільги «...на час практики Управа Перегінська приділить Вам безплатно приміщення і потрібний опал та покриє дійсні кошти дороги залізницею осіб поїздом III клясу (се є приїзд до м. Перегінсько і від'їзд). Кошти від'їзду будуть узнані тільки до висоти коштів приїзду до м. Перегінсько» [7, арк. 183].

Студенти при проходженні практики вивчали лісові масиви, проводили різноманітні заміри, досліджували місцеву флору та фауну, збирали гербарій високогірних рослин, робили колекції комах та шкідників лісу [5, арк. 53, 54, 56, 61]. Їх використовували також на різноманітних лісових роботах, зокрема при проведенні лісовпорядкування багато студентів було задіяно на польових роботах як помічники інженерів-таксаторів, що проводили опис лісових високогірних деревостанів. За виконану роботу студентам-практикантам виплачували заробітну плату, яка становила в залежності від обсягів від 75 до 90 злотих на місяць. Зокрема, у відповідь на прохання студентського товариства «Основа» про можливість проходження літньої практики окремими студентами Центральна Адміністрація Столових Дібр УГКЦ повідомляла, що «...В полагодженю прохання з дня 14 минулого місяця ч. 6/35 повідомляємо, що на цьогорічну вакаційну практику платну (по 90 злотих місячно) в маєтності Перегінсько приймаємо ось які студенти: ...» [7, арк. 24]. А при проведенні лісових робіт у високогір'ї, де умови праці були значно важчими, плата становила 180 злотих на місяць: «...До помірів горішніх регіонів, то є лісів охоронних, жерепу і грохотів і полонин пропонуємо ужити студентів практикантів, які вже обізнані з помірами. За ту працю буде треба заплатити практикантам около 180 зл місячно... зі згледу на самостійність праць як рівно ж тяжкий терен...» [7, арк. 74, 75].

Варто відмітити, що Центральна Адміністрація Столових Дібр Митрополії УГКЦ постійно підтримувала також тісні відносини і з різноманітними молодіжними скаутськими організаціями, зокрема такими, як «Пласт» і «Сокіл». Кожного року влітку вони проводили у лісах Митрополії свої навчання. Так, у липні 1926 р. на горі Сокіл біля Підлютого

відбулася третя загальнопластова зустріч, на якій були присутні 300 пластунів та понад тисячу жителів навколишніх сіл [8, с. 121].

Таким чином, питання охорони природи, довкілля, природних ресурсів та їх раціональне використання займали важливе місце в діяльності УГКЦ і були спрямовані на посилення процесів національного відродження та екологічне виховання галичан. Церква тісно співпрацювала з науковими та культурно-просвітницькими національними організаціями в справі охорони природи та розвитку екологічної свідомості галичан. Така діяльність, спрямована на збереження і примноження природних багатств краю, сприяла формуванню екологічної та духовної культури нації, підтримувала кваліфіковані кадри, сприяла їх професійному росту, поглибленню наукових природничих знань, здобуттю практичних навичок, що в результаті наближало галичан до природи, сіяло серед них зерна природоохоронних ідей та любові до рідної землі.

Тобто у складних суспільно-політичних умовах 20–30-х рр. XX ст. УГКЦ виступала як впливова консолідуюча українська організація, що була виразником національного духу в Галичині. Як суто українська організація, Церква інтенсивно підтримувала національні прагнення свого народу. У цей складний для українців час вона розгорнула активну природоохоронну діяльність, завданням якої було зберегти природу краю й міцно утвердити серед українського народу національну ідею та ідею любові до рідної землі.

Список використаних джерел:

1. Українське народознавство / За ред. С.П. Павлюка. – Львів: Фенікс, 1994. – 608 с.
2. Музичка І. Справжня наука про людину – основа соціальних наук / Іван Музичка // Український ліс. – 1992. – № 1. – С. 56–61.
3. Гайдукевич О.О. Природоохоронна діяльність ГКЦ в Галичині в 20–30-х рр. XX ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / О. О. Гайдукевич. – Івано-Франківськ, 2007. – 20 с.
4. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України), ф. 409, оп. 1, спр. 1392, арк. 1-200.
5. ЦДІАЛ України, ф. 409, оп. 1, спр. 1707, арк. 1-73.
6. Коваль Я. Лісовий музей Миколи Саєвича у Перегінській пущі / Ярослав Коваль // Мета. – Ч. 21(37). – 28.11.1993 р.
7. ЦДІАЛ України, ф. 409, оп. 1, спр. 2138, арк. 1-191.
8. Луцький Ярослав. Український краєзнавчо-туристичний рух у Галичині (1830–1939 рр.) / Ярослав Луцький. – Івано-Франківськ, 2003. – 160 с.

Olena GAYDUKEVYCH

ENVIRONMENTAL ACTIVITIES UGCC AS IMPORTANTASPECT NATIONAL REVIVAL GALICIANS

The article shows how in complex socio-political conditions 20–30's. XX century. UGCC was influential consolidating Ukrainian organization, the

spokesman of the national spirit in Galicia. As a purely Ukrainian organization, the Church actively supported the national aspirations of its people. In this difficult time for the Ukrainian she launched an active environmental activities which aimed to preserve the nature of the land to firmly establish among the Ukrainian people national idea and the idea of love for his native land.

***Keywords**: Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC), environmental protection, national revival Galicians reserves, natural resources.*